

Ministrstvo za notranje zadeve
Mag. Sandi Čurin, državni sekretar
Štefanova 2
1000 Ljubljana

Ljubljana, 26. april 2019

Zadeva: Stališča nevladnih organizacij do predloga Strategije vlade RS na področju migracij

Spoštovani!

Nevladne organizacije pozdravljamo namero Vlade Republike Slovenije (RS), da se celovito loti upravljanja mednarodnih migracij in tako pripravi strategijo na področju migracij, ki bo zasnovana na medresorskem pristopu in koordinacijskem mehanizmu ter na smiselni razdelitvi in razmejitvi pristojnosti vseh potrebnih institucij. Prav tako pozdravljamo pripravljenost Vlade RS, da v delovno skupino za pripravo strategije, v kateri sodelujejo predstavniki različnih vladnih resorjev, vključi tudi predstavnike civilne družbe, saj bomo le tako lahko oblikovali krovni dokument, zmožen prečnega naslavljanja relevantnih vsebin.

Glede na izkušnje, ki jih imamo nevladne organizacije, tako pri praktičnem kot tudi teoretičnem strokovnem delu na področju mednarodnih migracij, bi v nadaljevanju želeli izpostaviti nekatere vsebine, za katere mislimo, da jih je potrebno v Strategiji Vlade RS na področju migracij (v nadaljevanju: strategiji) ustrezno nasloviti:

1. V prvem osnutku strategije je zaznati **nekonsistentno rabo terminologije**, ki tudi ni skladna s priporočili mednarodnih institucij ali stroke. Z namenom zagotavljanja boljšega odziva na izzive, ki jih prinašata področji azila in migracij, je pomembno oblikovati ustrezna skupna poimenovanja in jezik v evropskem prostoru, kamor sodi tudi Slovenija. Ob tem je potrebno upoštevati, da je področje azila in migracij izrazito dinamično ter razvijajoče se, saj se v veliki meri odziva na aktualna dogajanja v evropskem prostoru, zato je ustrezna terminologija ključnega pomena, predvsem v medijskem in javnem diskurzu o azilu in migracijah. V tem duhu **predlagamo rabo splošnega termina migracije in razlikovanja migrantov v regularnih, torej urejenih, ter neregularnih situacijah, ki se povezujejo z nedovoljenim vstopom v državo**. S tem ustvarimo pomembno distinkcijo med posameznikom in njegovim dejanjem ter iz tega izhajajočim statusom in ne prispevamo k nepotrebni kriminalizaciji ter marginalizaciji migrantov. Znotraj tega je v javnem diskurzu pomembno razlikovanje med prisilnimi in prostovoljnimi migracijami ter razumevanjem obveznosti države, da zagotavlja mednarodno zaščito osebam, ki bežijo pred preganjanjem. Ob kompleksnosti in izzivih velja **poudariti pozitivne vidike migracij, večkulturno realnost sodobne družbe, države ter pomen medkulturnega dialoga in integracije v družbo kot kompleksnega, dinamičnega, dvostranskega, večplastnega ter dolgotrajnega procesa**. V tem kontekstu je pomembno tudi odpravljanje sistemskih in praktičnih ovir pri integraciji, uveljavljanje socialnih, civilnih in drugih pravic ter dolžnosti, preprečevanje in odpravljanje diskriminacije, revščine ter socialne izključenosti migrantov z ustrezno socialno politiko, skupnostnim pristopom in ustvarjanjem primernih, raznolikih, stabilnih ter dostojnih delovnih mest, urejanjem dostopa do primernih stanovanj, izobraževanja, dodatnega usposabljanja, zdravstvene in psihosocialne podpore.
2. Menimo, da bi bilo smiselno Strategijo RS na področju migracij **nasloniti na cilje Globalnega dogovora OZN o varnih, urejenih in zakonitih migracijah (*The Global Compact for Safe,***

Ordely and Regular Migration), katerega temeljni namen je ublažiti škodljive silnice in strukturne dejavnike, ki silijo ljudi v zapustitev svojih držav, tako da zmanjšuje izpostavljenost različnim tveganjem in ranljivostim, katerim so izpostavljeni ljudje v različnih fazah migracijskega cikla. Prav tako pa se osredotoča na dejavnike, ki omogočajo boljšo in uspešnejšo integracijo beguncev in migrantov ter povečujejo možnosti njihovega prispevka družbi.

V besedilu se pojavi opredelitev migracij kot novega pojava (str. 50), kar nehoti ustvarja občutek izredne situacije, ki jo je potrebno regulirati in omejiti ter situacijo povrniti v običajne tirnice. Kot opozarja Lukšič Hacin (2018), se je Slovenija z migracijami, bodisi dnevnimi, sezonskimi, začasnimi ali trajnimi, srečevala skozi celotno zgodovino. Po navedbah Malačiča (2008) je bila Slovenija med 1891 in 1940 ter pozneje v 50. letih prejšnjega stoletja država z eno najvišjih stopenj emigracije v Evropi. Migracije so sestavni del človeškega obstoja in bivanja, hkrati je svoboda gibanja temeljna človekova pravica, zato je pomembno, da **strategija migracije normalizira ter se osredotoča na oblikovanje ukrepov za varne, urejene in ustrezno regulirane migracije**.

3. Kljub izboljševanju sistema podpore pri integraciji oseb s priznano mednarodno zaščito v RS praktično težavo še vedno predstavlja relativno **slaba povezanost različnih programov na tem področju in relativno šibka koordinacija tovrstnih aktivnosti na lokalni ravni**. Hkrati **prosilci za mednarodno zaščito, zlasti tisti, katerih postopek za priznanje mednarodne zaščite traja dalj časa, še vedno bivajo v institucionalni obliki (azilnem domu), z omejenimi možnostmi za vključevanje v lokalno okolje**. Po vzoru italijanskega sistema za zaščito prosilcev za mednarodno zaščito in oseb z mednarodno zaščito – SPRAR (<https://www.sprar.it/english>) **predlagamo vzpostavitev celovitega in dobro koordiniranega sistema podpore pri integraciji prosilcev za mednarodno zaščito in oseb s priznano mednarodno zaščito**, ki bo omogočal naslednje:
 - **Vzpostavitev učinkovitih in praktičnih lokalnih koordinacij na področju integracije**. Na lokalni ravni (najprej v večjih mestih, kjer živi največ prosilcev in oseb z mednarodno zaščito, kot sta Ljubljana in Maribor) bi bilo smiselno vzpostaviti koordinacije vseh akterjev, ki delujejo na področju integracije - svetovalci za integracijo, nevladne organizacije, ki izvajajo podporne programe, različne javne ustanove: centri za socialno delo, Zavod RS za zaposlovanje, šole, vrtci in druge izobraževalne organizacije, zdravstveni domovi itd. Še posebej osebam s priznano mednarodno zaščito bi bilo smiselno v prvih letih po pridobitvi statusa omogočiti intenzivno podporo in pomoč na različnih področjih življenja ter vključevanja v družbo: iskanje in urejanje ustrezne nastanitve, spremstva ter urejanje dokumentacije, zdravstveno varstvo, učenje jezika in izobraževanje oz. poklicno usposabljanje, iskanje ustrezne zaposlitve, psihosocialna pomoč, pravna pomoč itd. Integracija pomeni povezovanje različnih javnih politik in praks, zagotavljanje stabilnosti ter razvoja programov pomoči in podpore ter partnersko sodelovanje in prilagajanje vseh akterjev - migrantov oz. beguncev, javnih ustanov, civilnodružbenih oz. nevladnih organizacij, lokalnih skupnosti, tudi širše javnosti – npr. najemodajalcev, delodajalcev, bank.
 - **Možnost vključitve v orientacijski program** bi bilo potrebno omogočiti **vsem osebam s priznano mednarodno zaščito v RS**, ne le beguncem, ki so v RS premeščeni ali preseljeni.
 - **Prosilcem za mednarodno zaščito** bi bilo potrebno hitreje omogočiti možnost za aktivno in neodvisno življenje ter vključevanje v družbo. Tako predlagamo, da **prosilci za mednarodno zaščito po treh mesecih trajanja postopka za priznanje mednarodne zaščite dobijo možnost za zakonito delo in zaposlitev, hkrati pa tudi možnost razselitve iz azilnega doma brez omejitev**.

- Intenzivneje bi bilo potrebno delovati v smeri **zagotavljanja možnosti razpršenih nastanitev** tako za prosilce za mednarodno zaščito kot tudi osebe s priznano mednarodno zaščito.
- Potrebno bi bilo nadalje razvijati prosilcem in osebam s priznano mednarodno zaščito **prilagojene programe učenja slovenskega jezika, zlasti programe opismenjevanja**, hkrati pa vzpostaviti možnosti za čim bolj individualizirano učenje slovenskega jezika.
- Smiselno bi bilo vzpostaviti različne **programe poklicnega usmerjanja** ter različne, osebam s priznano mednarodno zaščito prilagojene **programe poklicnega izobraževanja**.
- Družinskim članom oseb z mednarodno zaščito, ki pridejo v Slovenijo na podlagi **združevanja z družino, bi bilo potrebno zagotoviti enake pravice**, kot jih imajo osebe s priznano mednarodno zaščito, zlasti pravico do učenja slovenskega jezika. Le tako bomo lahko zagotovili njihovo ustrezno integracijo.

Področje integracije migrantov (ne le oseb z mednarodno zaščito) v RS bi bilo, kljub nekaterim korakom, ki so bili v preteklosti na tem področju že narejeni, **potrebno v prihodnje nadalje razvijati**, zlasti bi bilo potrebno:

- **Razviti sistem medkulturnih posrednikov** (mediatorjev), ki bi pomagali pri komunikaciji med migranti in različnimi službami (zdravstvo, socialno varstvo, šole itd.) ter migranti in večinskim prebivalstvom. Poleg vzpostavitve nacionalne poklicne kvalifikacije 'medkulturni posrednik' bi bilo smiselno razviti tudi poseben izobraževalni program na tem področju.
- Vsem zaposlenim v različnih službah, ki pri svojem delu prihajajo v stik z migranti (upravne enote, centri za socialno delo, šole, vrtci in druge izobraževalne organizacije, zdravstveni domovi, bolnišnice, policija itd.), bi bilo potrebno zagotoviti posebna **usposabljanja na področju razvijanja medkulturnih kompetenc**.
- Krepite bi bilo potrebno programe povezovanja migrantov in večinskega prebivalstva. V različnih slovenskih krajih bi bilo potrebno še **okrepiti programe medkulturnih središč**, hkrati pa bilo smiselno **vzpostaviti dnevne centre za migrante**, ki bi zlasti ranljivim posameznikom omogočali varen prostor, pa tudi možnost informiranja in svetovanja ter udeležbe v različnih skupinskih aktivnostih.
- Razvijati in povezati je potrebno stanovanjsko ter migracijsko politiko in krepite **ustrezne nastanitvene kapacitete**. Migrantom (posebej osebam s priznano mednarodno zaščito) je potrebno tudi omogočiti **dostop do neprofitnih oz. socialnih stanovanj** in spodbujati najemodajalce k bolj **dolgotrajnemu oddajanju primernih** (ustrezno opremljenih, cenovno dostopnih) **stanovanj v najem**.
- Spodbujati bi bilo potrebno **možnosti nastanjevanja migrantov v ruralnih okoljih** z vzpostavitvijo posebnih skupnostnih programov, subvencij in z večjo dostopnostjo integracijskih programov v teh okoljih.

4. **Otroci v migracijah** veljajo za eno najbolj ranljivih skupin otrok na svetu. Še posebej, če potujejo brez spremstva odraslih, ki skrbijo zanje, in če so bili svoje domove primorani zapustiti zaradi spopadov, izpostavljenosti lakoti, boleznim, posledicam podnebnih sprememb ter drugih nevarnosti, ki ogrožajo njihov zdrav razvoj in zmožnost doseganja njihovega polnega potenciala. UNICEF Slovenija tako v zvezi s pripravo strategije predlaga naslednje¹:

- Opozarjamo na **rabo termina mladoletna oseba, ki v tekstu nadomešča termin otrok**. Skladno s Konvencijo ZN o otrokovih pravicah (v nadaljevanju: KOP) se **kot otroka opredeljuje vsako človeško bitje, mlajše od osemnajst let**, razen če zakon, ki se uporablja za otroka, določa, da se polnoletnost doseže že prej. Skladno z nacionalno zakonodajo je pomembno otroke obravnavati kot otroke do njihovega dopolnjenega 18. leta starosti.

¹ Nevladne organizacije podpisnice teh stališč v celoti podpiramo predloge UNICEF Slovenija.

Upoštevati je potrebno, da bo strategija naslavljala različne vrste in oblike migracij, vključno z emigracijami, ter se bo pisala za daljše časovno obdobje, v katerem ne moremo predvideti raznolikih migracijskih tokov in vzrokov množičnih migracij (npr. ali bo prišlo do množičnih migracij iz sosednjih držav v Slovenijo zaradi podnebnih sprememb ali česa drugega). Strategijo je smiselno pisati z upoštevanjem različnih možnih scenarijev in se posledično izogibati opredeljevanju otrok kot mladostnikov. Upoštevamo, da gre pri populaciji otrok brez spremstva v večini primerov za dečke, stare med 15 in 18 let, a obenem izpostavljamo, da v šolskem letu 2017/2018 osnovno šolo obiskovalo kar 9.014 otrok, ki so tuji državljani. Med njimi jih največ, kar 43 %, prihaja iz Bosne in Hercegovine, dobrih 21 % iz Kosova ter 12 % iz Severne Makedonije. Otroci so torej različnih starosti, različnih ozadij in z različnimi predispozicijami za učenje slovenskega jezika, kar je v veliki meri odvisno od jezikovnega bazena iz katerega prihajajo.

- Želimo si, da se v Strategiji RS **celotno populacijo otrok v migracijah ustrezno segmentira in pripravi ciljane ukrepe na različnih življenjskih področjih.**
- Predlagamo, da se v strategijo umesti **posebno poglavje, namenjeno varstvu in zaščiti otrok v migracijah.** Poglavje naj posebej obravnava vse elemente sistema, ki stopajo v stik z otrokom v migraciji (zdravstvo, šolstvo, socialno varstvo, izobraževanje, pravosodje, azilni sistem, upravni postopki, stanovanjska politika itd.). Smiselno je opredeliti cilje glede na potrebe otroka in aktualni status otroka.
- Opozarjamo na pomen zbiranja in **analize razčlenjenih podatkov o poteku poti ter blaginji otrok in mladostnikov v migracijah** ter pozivamo k sistematični uvrstitvi zbiranja in analize podatkov v strategiji.
- Opozarjamo na nujnost formalnega **definiranja načela najboljše koristi otroka** ter vzpostavitvi in udejanjanju **otroku prijaznih postopkov**, ki so lahko del strategije. Za kakovostno delo je potrebno vzpostaviti kakovostno **medsektorsko sodelovanje** ter zagotoviti **kontinuirana izobraževanja in usposabljanja** vseh, ki pridejo v stik z otroki v vseh postopkih – od neregularnega prestopa meje, podaje prošnje za mednarodno zaščito, v postopkih vračanja, nastanitve v času trajanja postopkov, zagotavljanja dostopa do različnih storitev, vključevanja, integracije in podobno.
- Želimo spomniti, da je Fakulteta za socialno delo UL v sodelovanju s **Pravno fakulteto Univerze v Ljubljani (UL), Pedagoško fakulteto UL, Medicinsko fakulteto UL, Fakulteto za policijsko varnostne vede Univerze v Mariboru (UM) ter hrvaško Filozofsko fakulteto Univerze v Osijeku** akreditirala **meddisciplinarni program s področja varstva in zaščite otrok**, ki je posebej osredotočen na otroke v migracijah. Gre za kakovosten meddisciplinarni program, ki je prvi te vrste na Zahodnem Balkanu in v Vzhodni Evropi, zato je smiselno, da se vključi v strategijo kot temeljni program, namenjen krepitvi varstva, zaščite in integracije otrok v migracijah.
- Že vrsto let opozarjamo na **problematiko namestitve in oskrbe otrok brez spremstva.** Kljub temu, da je bila imenovana posebna delovna skupina s ciljem oblikovanja alternative obstoječemu institucionalnemu sistemu nastanitve otrok brez spremstva v dijaškem domu do konca leta 2018, otroci v 2019 še vedno ostajajo v tovrstni obliki namestitve. Nasprotujemo nameščanju otrok v institucije in institucijam sorodne oblike bivanja ter se zavzemamo za **skupnostni model namestitve in skrbi**, kamor sodijo stanovanjske skupine s 24-urno prisotnostjo strokovnih delavcev; stanovanjske skupine, ki omogočajo delno samostojno bivanje in nameščanje mlajših otrok v rejniške družine. UNICEF je v letu 2017 podprl skupino strokovnjakov, ki so si lahko ogledale takšne prakse na Nizozemskem. Pri tem opozarjamo tudi na nujnost zagotavljanja ustrezne podpore mladostnikom ob doseganju polnoletnosti. Ker so otroci brez spremstva ena najbolj ranljivih skupin otrok, je potrebno to tematiko obravnavati celovito in prednostno. Želimo si, da skupnostni model oskrbe postane temeljni steber strategije, ko gre za namestitev in oskrbo otrok brez spremstva. Ob tem opozarjamo tudi na nujnost ustrezne nadgraditve strategije pri delu, vezanem na integracijo otrok brez spremstva v izobraževanje, preprečevanju zgodnje

opustitve šolanja, učenju življenjskih spretnosti, uvajanju sistema mentorstva, vključitvi na trg dela, preprečevanju zlorab na trgu dela in podobnem.

- Nevladne organizacije že dolgo časa opozarjamo tudi na pomanjkanje **celovite obravnave otrok žrtev trgovine z ljudmi, ki bi vključevala posebno nastanitev s prilagojeno obravnavo in programi ter usposobljenim strokovnim kadrom**. Obstoječa ureditev je nezadostna in pomanjkljiva, na kar slovenske organe opozarja tudi skupina GRETA v svojih priporočilih. Konzorcij nevladnih organizacij – Društvo Ključ, Slovenska filantropija, Društvo Mozaik in Pravno-informativni center nevladnih organizacij – PIC – je že leta 2014 pripravil predlog projekta *Celostna oskrba otrok: nastanitveni center za potencialne in dejanske žrtve trgovanja z ljudmi, žrtve prisilnih porok, delovnega izkoriščanja, izvrševanja kaznivih dejanj pod prisilo, siljenja v beračenje ter za otroke brez spremstva* in ga predstavil pristojnim službam, vendar na žalost ni prišlo do željenega odziva. Cilj zagotovitve celovite in trajne pomoči otrokom z izkušnjo trgovine z ljudmi je prav tako opredeljen v Akcijskem načrtu za boj proti trgovini z ljudmi za obdobje 2019–2020. Predlagamo, da navedeni cilj vključite tudi v strategijo.
- Po veljavni zakonodaji so otroci prosilci za mednarodno zaščito upravičeni do zdravstvenega varstva v enakem obsegu kot otroci, ki so obvezno zdravstveno zavarovani kot družinski člani. Otroci, ki v RS nimajo urejene ga bivanja, pa imajo pravico samo do nujnega zdravstvenega varstva. Slednje bi bilo smiselno urediti skladno s KOP, ki otrokom zagotavlja **dostop do najvišje dosegljive ravni zdravja in do storitev ustanov za zdravljenje bolezni in zdravstveno rehabilitacijo** (24. člen), ne glede na njihov pravni status v državi. Strategija po našem prepričanju nosi moč in možnost, da to ustrezno uredi.
- Potrebno je **ukiniti prakso pridržanja migrantov, še posebej otrok**, ter uvesti ustrezne alternative pridržanju. Mednarodni odbor Rdečega križa (MORK oz. ICRC) opozarja, da je sistematično izvajanje pridržanja v primeru migrantov, ki v državi neregularno bivajo ne upoštevajoč njihove osebne okoliščine, v nasprotju s pravico osebe do svobode in varnosti (temeljni človekovi pravici) in v nasprotju s ključnim upoštevanjem, da naj bi bilo po definiciji pridržanje iz administrativnih razlogov po svoji naravi nekaznovavno. Kriminalizacija neregularnega vstopa ali bivanja lahko pridržanemu migrantu ovira dostop do specializiranih storitev, nadalje stigmatizira migrante, ki se v državi nahajajo na neregularen način kot skupino in mnogim prepreči poiskati specializirano podporo, ki jo potrebujejo zaradi pretekle izpostavljenosti nasilju in trpinčenju. (vir: ICRC policy paper on immigration detention, 2016). MORK prav tako opozarja na resno povečanje negativnih posledic na mentalno zdravje migrantov, kadar gre za otroke, saj se v takšnem okolju ne morejo ustrezno razvijati. To prav tako drži v primeru žrtev preživete travme, ki ni bila primerno obravnavana. Prav tako naj države ne bi pridržale žrtev mučenja, trgovanja z ljudmi ali oseb z duševnimi motnjami in/ali zdravstvenim stanjem samo na podlagi njihovega migracijskega statusa. Upoštevati je potrebno tudi potrebe drugih skupin, ki so lahko izpostavljene dodatni ranljivosti v določenih okoliščinah - recimo ženske, osebe brez državljanstva ali žrtve spolnega nasilja. Odločitev o njihovem pridržanju naj bi vsebovala tehten premislek. (vir: ICRC policy paper on immigration detention, 2016). Po podatkih Policije je bilo samo v lanskem letu v Centru za tujce Postojna pridržanih 309 otrok, kar predstavlja 24 % vseh pridržanih. Ne glede na to, da je povprečen čas pridržanja kratek, opozarjamo na izrazito škodljive posledice pridržanja otrok na njihovo psihosocialno zdravje. **Strategija lahko vsebuje načrt preprečevanja pridržanja otrok pa tudi žrtev mučenja, trgovanja z ljudmi ali oseb z duševnimi motnjami in/ali zdravstvenim stanjem in drugih ranljivih posameznikov**.
- Otroci prosilci za mednarodno zaščito, ki so v Sloveniji skupaj s svojimi starši ali drugimi sorodniki, ki zanje skrbijo, niso upravičeni do subvencioniranja javnega programa vrtca. To prakso je potrebno spremeniti po vzoru Hrvaške, kjer imajo otroci, tako tisti, ki so **prosilci za mednarodno zaščito, kot tudi otroci s pridobljenim statusom begunca in otroci z**

urejenim bivanjem, ki so v državo prišli preko postopka združitve z družino, pravico do subvencioniranja javnega vrtca.

5. **Dostop do zdravstvenega varstva** je za različne skupine migrantov v Evropi v veliki meri omejen. Mreža za zmanjševanje ranljivosti na področju zdravstva, ki je delovala v okviru mednarodne organizacije Zdravniki sveta in katere članica je bila tudi Slovenska filantropija, je v svojem poročilu leta 2016 med drugim ugotavljala, da je med 30.000 intervjuvanimi pacienti, ki so obiskovali ambulantne organizacije Zdravniki sveta in partnerskih organizacij v različnih evropskih državah, kar 65,5 % takšnih, ki niso imeli dostopa do sistema rednega zdravstvenega varstva. Poleg tega okoli 40 % žensk ni imelo dostopa do zdravstvenega varstva pred porodom in po njem in okoli 40 % otrok ni bilo cepljenih. 94 % intervjuvancev je bilo migrantov, večinoma iz držav, ki niso članice EU. Posebno ranljivi so begunci, saj so pogosto deležni različnih oblik nasilja tako v izvorni državi kot na poti, pa tudi v ciljnih državah; mnogi so travmatizirani, mnogi imajo kronične bolezni. V Sloveniji lahko nekatere skupine migrantov (nedokumentirani migranti in prosilci za mednarodno zaščito, razen otrok) dostopajo samo do nujnega zdravstvenega varstva in samo v omejenem obsegu tudi do nekaterih storitev dodatnega zdravstvenega varstva. Ustrezen dostop do zdravstvenega varstva, tudi do psihološke in terapevtske obravnave, je bistvenega pomena za uspešno integracijo migrantov. Nevladne organizacije se zato zavzemamo za **univerzalni dostop do zdravstvenega varstva za vse skupine migrantov in predlagamo, da ga vključite v strategijo.**

Mnogi begunci so travmatizirani zaradi življenjskih pogojev, v katerih so živeli v matični državi, zaradi pogojev in izkušenj na poti ter v ciljnih državah – v to sodijo izkušnje nasilja, mučenja, preganjanja, sistematični državni terorizem, bombni napadi, poboji, ugrabitve, spolni napadi, pridržanja, izginotja, nadlegovanje, prisilni beg, prikrajšanost za hrano, zatočišče in zdravstveno oskrbo, izguba družine, prijateljev, skupnosti, varnosti doma, lastnine, rutine, možnosti za izobraževanje, zaposlitev in nadzora nad lastnim življenjem, negotovosti, slabi bivalni pogoji itd. Travmatizirani begunci tako potrebujejo posebno obravnavo, podaljša pa se tudi čas, v katerem se lahko vključijo v družbo. **Zaradi navedenega predlagamo uvedbo posebnega mehanizma ugotavljanja ranljivosti (travmatiziranosti) med prosilci za mednarodno zaščito in osebami s priznano mednarodno zaščito ter omogočanje daljšega oz. prilagojenega obdobja integracije in temu prilagojene pravice za travmatizirane osebe s priznano mednarodno zaščito.**

Za rehabilitacijo in vključevanje oseb z izkušnjo mučenja v družbo je izrednega pomena, da so jim na voljo dolgoročne specializirane storitve. Na vprašanje mučenja in njihove posledice morajo usmeriti pozornost tako odločevalci v postopkih mednarodne zaščite, socialna služba, zdravniki, pravniki, šolski in drugi delavci ter strokovnjaki.

Leta 1999 je Priročnik za učinkovito preiskovanje in dokumentiranje mučenja in drugega okrutnega, nečloveškega ali ponižujočega ravnanja ali kaznovanja (poznani kot Istanbulski protokol) postal uradni dokument Združenih narodov. Priročnik sicer ni zavezujoč, vsebuje pa dragocene smernice tako za zdravnike kot za pravnike in odločevalce, ki presojujejo, ali je bila oseba izpostavljena mučenju, in o izsledkih poročajo sodstvu ali drugemu pristojnemu organu. Avtorji Istanbulskega protokola so strokovnjaki iz rehabilitacijskih centrov za osebe z izkušnjo mučenja po vsem svetu.

Pri rehabilitaciji identificiranih oseb z izkušnjo mučenja bi bilo potrebno začeti z obravnavo akutnih odzivov in obstoječih simptomov. **Zaposlene, ki prihajajo v stik s prosilci za mednarodno zaščito in osebami s priznano mednarodno zaščito, bi bilo potrebno usposobiti za prepoznavanje simptomov mučenja. Potreben je jasen okvir podpore.** Podpora vključuje pripravo uporabnika na postopek za priznanje mednarodne zaščite, zagotovitev ustrezne strokovne pomoči, kadar je to potrebno, tudi strokovno usposobljenega tolmača in kulturnega mediatorja ter določene prilagoditve v poteku integracijskega obdobja.

Nezagotavljanje ali zamujanje z zagotavljanjem podpornih storitev lahko namreč pripelje do odzivov, kot so hude psihične težave, odvisnost, izbruhi nasilja itd., takšne težave pa precej otežijo vključevanje v družbo. Rehabilitacija namreč pomaga preprečevati, da bi se stanje oseb z izkušnjo mučenja z leti poslabšalo. Zaradi vsega navedenega je pomembno, da se osredotočamo na problematiko mučenja in kršenja človekovih pravic ter **se posvečamo telesnim, psihičnim in družbenim posledicam, s katerimi se soočajo osebe z izkušnjo mučenja in njihove družine**. Predlagamo, da tematiko naslovite v strategiji.

Predlagamo tudi uvedbo rednega testiranja vseh prosilcev za mednarodno zaščito na prisotnost bakterije tuberkuloze. Po podatkih Univerzitetne klinike za pljučne bolezni in alergije Golnik je kar 44 % bolnikov, ki zbolijo za tuberkulozo v Sloveniji, rojenih izven Slovenije. Da bi lahko Slovenija ostala med državami, ki ima nizko incidenco tuberkuloze (5.4 oseb na 100.000 ljudi), bi bilo potrebno aktivneje pristopati do odkrivanja latentnih okužb TBC. Izkušnja iz leta 2018 je pokazala, da je bilo med 43 begunci, ki so prihajali iz države z večjo incidenco kot 50 oseb na 100.000 ljudi, kar 36 % oseb z latentno okužbo in večjo verjetnostjo za napredovanje v aktivno bolezen tuberkulozo. Tudi vodja tuberkulozne dejavnosti v RS predlaga, da v Sloveniji v primeru migrantov, ki prihajajo iz področij z višjim pojavljanjem tuberkuloze (nad 50/100.000), uvedemo redne preglede in testiranja ter zdravljenja latentnih okužb. Takšen program bi bil smiseln z razširitvijo preventivnih zdravstvenih pregledov oseb, ki v Sloveniji zaprosijo za mednarodno zaščito. **Predlagamo, da v strategiji naslovite ustrezne preventivne zdravstvene preglede prosilcev za mednarodno zaščito oz. testiranja za nalezljive bolezni.**

6. **Opozoriti bi želeli tudi na zapis na str. 14 prvega predloga strategij, ki navaja, da si bo država prizadevala preprečevati zlorabe pri izdaji dovoljenj za prebivanje, predvsem preko instituta združevanja družine, ter posledičnega neupravičenega koriščenja socialnih transferjev države.** Po podatkih Organizacije za gospodarsko sodelovanje in razvoj (*Organisation for Economic Co-operation and Development* – OECD) je bil med vsemi izdanimi prvimi dovoljenji za začasno prebivanje tujcev delež tistih, ki so se v Slovenijo preselili zaradi združevanja družine, 28 % (62 % zaradi zaposlitve oz. dela, 9 % zaradi izobraževanja ter 1 % zaradi drugih razlogov). Skladno z veljavno zakonodajo mora vlagatelj predložiti dokazilo, iz katerega je razvidno, da ima zagotovljena zadostna sredstva za preživljanje otrok in družinskih članov, ki prihajajo v RS preko instituta združevanja družine. Glede na to, da se migranti v Sloveniji najpogosteje zaposlujejo v sektorjih, ki delavcem izplačujejo minimalne plače (v letu 2017 je okrog 33.000 delavcev v Sloveniji prejelo minimalno plačo), mnogi ne uspejo zagotoviti zadostnih sredstev. Na primer; delavka migrantka, ki bi želela združitev s svojim soprogom in otrokom, bi morala glede na veljavna pravila razpolagati z 831 evri neto dohodka, kar je nad minimalno plačo, ki znaša okrog 647 evri neto.

Združevanje družine je posledično močno ovirano. Ob tem opozarjamo, da je pravica do družinskega življenja ena temeljnih, čeprav ne absolutnih, človekovih pravic. Opredeljuje jo Evropska konvencija o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin, ter pravica otrok, kot jo opredeljuje Konvencija o otrokovih pravicah.

Migranti, ki dokažejo, da razpolagajo z zadostnimi sredstvi, in uspejo združiti družino, imajo skladno z veljavno zakonodajo pravico do uveljavljanja denarne socialne pomoči. Označevanje uveljavljanja pravice, ki osebi pripada po zakonu, kot zlorabe sistema je nedopustno, saj oblikuje negativno javno podobo določenih skupin, ki se jim pripisujejo zlorabe, ter posledično vodi k diskriminaciji in sovraštvu. V RS še ni bilo izvedene raziskave, ki bi dokazala, kolikokrat pride do dejanskih zlorab pravic, a podatki iz Velike Britanije kažejo, da je bil delež zlorab v letih 2015 in 2016 0,9 %. **Ker ni nikakršnih dokazov o tem, da gre za obsežen in resen problem, je namen oblikovanja konstrukta prevar zgolj ta, da se legitimira krčenje socialnih pravic.**

- Glede **postopka mednarodne zaščite** Pravno-informacijski center nevladnih organizacij – PIC že od leta 2016 opozarja na pomen trajanja postopkov skladno z zakonom in na negativne učinke dolgotrajnih azilnih postopkov oz. azilnih zaostankov, zato nas veseli, da pomen hitrih, učinkovitih in kakovostnih azilnih postopkov prepozna tudi osnutek strategije. V nadaljevanju izpostavljamo nekaj področij, ki bi jih bilo po našem mnenju potrebno v strategiji ustrezneje urediti. Tako v osnutku strategije kot v javnem diskurzu se pojavlja sklicevanje na **zlorabo instituta mednarodne zaščite**. Pravica do azila je **temeljna človekova pravica**, varovana tako v Splošni deklaraciji človekovih pravic in Listini Evropske unije o temeljnih pravicah kot v Ustavi RS in področni zakonodaji. Pravica do azila je individualna človekova pravica in pristojni organ posamezno prošnjo za mednarodno zaščito presoja individualno. Visokega deleža samovoljnih zapustitev nikakor ne gre pavšalno pripisati t. i. zlorabam instituta mednarodne zaščite (posebej ne brez opredelitve zlorabe instituta mednarodne zaščite), saj je pravica do azila **individualna pravica**, kar pomeni, da ima vsak posameznik_a, ki meni, da je preganjan_a, pravico zaprositi za mednarodno zaščito; pristojnost države pa je presoditi, ali je posamezna prošnja utemeljena. Ob tem, da je dolžnost države zagotavljati zaščito posameznikom, ki so preganjeni, prisilne migracije predstavljajo zanemarljiv delež migracij v Slovenijo. V letu 2018 je bilo v Sloveniji vloženih 2.875 prošenj za mednarodno zaščito, v državi pa po podatkih Ministrstva za notranje zadeve o veljavnih dovoljenjih za prebivanje prebivalo 148.014 državljanov tretjih držav. Tisti, ki zaprosijo za mednarodno zaščito, torej predstavljajo manj kot dva odstotka v državi prebivajočih državljanov tretjih držav. Pri sodobnih migracijah gre za preplet raznolikih vzrokov in dejavnikov, kar velja tudi za področje mednarodne zaščite, zato enoznačno povezovanje samovoljnih zapustitev z zlorabo instituta mednarodne zaščite posebej v strateškem dokumentu ni primerno. Predlagamo, da se sklicevanje na zlorabo instituta mednarodne zaščite umakne iz osnutka strategije.
- PIC od leta 2016 opozarja na **dolgotrajnost azilnih postopkov**. V skladu z Direktivo 2013/32/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 26. 6. 2013 o skupnih postopkih za priznanje ali odvzem mednarodne zaščite in Zakonom o mednarodni zaščiti bi moral pristojni organ v postopku mednarodne zaščite odločiti najkasneje v šestih mesecih od vložitve prošnje, vendar je od leta 2016 zaznati dlje časa trajajoče postopke. Kot smo že opozarjali, predolgi postopki prosilcem za mednarodno zaščito povzročajo hudo stisko. Čakanje v negotovosti glede svoje usode za ljudi pomeni psihično trpljenje, ki se med drugim izraža v anksioznosti in depresiji. Negotovost, poglobljena z neodzivnostjo odločevalcev na pozive prosilcev, vodi v njihovo odtujenost od družbe in negativno vpliva na obete integracije. Hkrati pa azilni zaostanki za državo predstavljajo finančno breme. Zelo pozdravljamo prepoznanje pomena hitrih postopkov med cilji osnutka strategije v okviru stebra mednarodne zaščite, ob tem pa želimo dodati, da je ključno **zagotavljanje ustreznih varoval za ranljive posameznike**, ki potrebujejo dodatno zaščito in oskrbo. Učinkovitost postopkov ne sme biti dosežena na račun kakovosti postopkov, zato predlagamo, da se v del besedila o zagotavljanju hitrih in učinkovitih postopkov mednarodne zaščite ustrezno umesti zagotavljanje posebnih varoval za ranljive posameznike, kot jih opredeljuje Zakon o mednarodni zaščiti.
- Pri zagotavljanju ustrezne zaščite in prilagojenih postopkov je potrebno posebej izpostaviti otroke – prosilce za mednarodno zaščito, tako otroke brez spremstva kot otroke v spremstvu družinskih članov. Konvencija o otrokovih pravicah (3. člen) določa, da mora biti v vseh postopkih v zvezi z otroki načelo otrokove največje koristi osrednje vodilo, čemur sledi tudi Zakon o mednarodni zaščiti; vendar Strategija Sveta Evrope za otrokove pravice

(2016–2021)² opozarja, da je to načelo pre pogosto zanemarjeno prav v postopkih na področju azila in migracij. Nova strategija mora glede vseh področij, ki zadevajo otroke, temeljiti na načelu otrokove največje koristi, in sicer z zavezo spoštovanja pravic otrok migrantov ter zagotavljanja zaščite in oskrbe glede na njihove potrebe ter okoliščine. Pristop mora temeljiti na otrokovih pravicah, s krepitvijo podpornega okolja za vključevanje migrantov v družbo, vključno z otroki migranti, ter z zagotavljanjem posebne zaščite in oskrbe otrokom brez spremstva, skladno s prednostnimi področji Strategije Sveta Evrope za otrokove pravice (2016–2021).

Otrokova največja korist mora biti osrednje vodilo vseh postopkov, ki zadevajo otroke, torej tako postopka mednarodne zaščite kot tudi sprejema prosilcev za mednarodno zaščito. S ciljem čim manjšega negativnega vpliva na dobro počutje in dobrobit otroka je potrebno postopek mednarodne zaščite prilagoditi potrebam otrok, od ustreznega prostora za potek uradnih dejanj postopka do prilagojenega poteka postopka (izrazoslovje, ustrezno tolmačenje) in zagotavljanja, da je mnenje otroka slišano in upoštevano, skladno z otrokovo starostjo ter zrelostjo. Presoja otrokove največje koristi oz. posameznih dejavnikov tega načela mora biti ustrezno utemeljena tudi v odločitvi v postopku mednarodne zaščite, kar velja tako za odločanje v postopku mednarodne zaščite otrok brez spremstva kot za otroke, ki so v Sloveniji v spremstvu staršev ali skrbnikov (kar velja tudi za pravico do participacije otrok oz. zagotavljanja, da je mnenje otroka slišano in upoštevano, skladno z otrokovo starostjo in zrelostjo).

- Pri oblikovanju **sistemske rešitve nastanitve in oskrbe otrok brez spremstva** je potrebno vzpostaviti večtiren sistem oskrbe, ki bo omogočal individualen pristop ter upoštevanje raznolikih osebnih okoliščin in ranljivosti posameznega otroka brez spremstva ob zagotavljanju njegove oz. njene največje koristi. Pri načrtovanju sistemskih rešitev je tako potrebno smiselno načrtovati tudi postopen prehod mladostnikov brez spremstva v odraslost in jim zagotavljati ustrezno oskrbo. Posebni predstavnik generalnega sekretarja Sveta Evrope za migracije in begunce poudarja, da ne le da prehodno obdobje do polnoletnosti otroka bolje pripravi na samostojno življenje, temveč tudi **preprečuje izginotja otrok**.³ Glede na visok delež samovoljnih zapustitev je tveganje izginotja otrok nedvomno vprašanje, ki ga mora nasloviti strategija.

Kako se tveganja, povezana z izkušnjo migracije, izražajo pri posameznem otroku, je odvisno od številnih dejavnikov. Otroci brez spremstva, prikrajšani za družinsko oskrbo in podporo, so še posebej ranljivi. Ranljivost se razlikuje tudi po spolu. Dekleta so na poti izpostavljena posebnim tveganjem zaradi diskriminacije, nasilja na podlagi spola in spolnega izkoriščanja. Čeprav so dečki (ki predstavljajo večino migrantskih otrok) pogosto prepoznani kot manj ranljivi od deklic, ta predpostavka ne upošteva tveganj glede prisilnega novačenja, mučenja ali spolnega nasilja, s katerim se številni soočajo, posebej v okoliščinah oboroženih konfliktov.⁴

Otroci, zlasti tisti brez spremstva, so vse bolj **izpostavljeni tveganju izkoriščanja in trgovine z otroki**. Otroci so posebej ranljiva skupina, na katero ciljajo trgovci z ljudmi. Tveganje, da bodo žrtev tovrstnih praks, se je še povečalo s številom otrok, ki prihajajo v EU.⁵ Država mora okrepi prizadevanja zaščite najbolj ranljivih posameznikov znotraj skupine otrok migrantov. Država si mora še naprej prizadevati za čim zgodnejšo prepoznavo otrok (potencialno) žrtev nasilja in trgovine z ljudmi ter v najkrajšem možnem času sprejeti

² Dostopna prek: <https://rm.coe.int/168066cff8>.

³ *Thematic Report on migrant and refugee children, prepared by the Special Representative of the Secretary General on migration and refugees*, 10. marec 2017. Dostopno prek: <https://rm.coe.int/native/16806fdd08>.

⁴ UNICEF (2017): *A child is a child – Protecting children on the move from violence, abuse and exploitation*. Dostopno prek: https://www.unicef.org/publications/files/UNICEF_A_child_is_a_child_May_2017_EN.pdf.

⁵ Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu in Svetu – Zaščita otrok pri migracijah, 12. april 2017. Dostopno prek: <https://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/1/2017/SL/COM-2017-211-F1-SL-MAIN-PART-1.PDF>.

standarde operativnih postopkov za njihovo obravnavo; pri tem mora biti otrokom nuden širok spekter pomoči in oskrbe.

- Kljub temu da Zakon o tujcih⁶ namestitev v Centru za tujce opredeljuje kot skrajni ukrep (82. člen), je le-ta redno uporabljen. Tudi sklepi Vlade RS o projektu namestitve otrok brez spremstva v dijaške domove predvidevajo namestitev vseh otrok brez spremstva, vendar se sklepi za otroke, ki ne zaprosijo za azil, ne izvajajo. Poleg UNICEF-a tudi Evropski odbor za preprečevanje mučenja in nečloveškega ali ponižujočega ravnanja ali kaznovanja Sveta Evrope opozarja, da pridržanje otroka nikoli ni v njegovo največjo korist, in države poziva, naj se vzdržijo odvzema prostosti neregularnega mladoletnega migranta.⁷ Tudi posebni predstavnik generalnega sekretarja Sveta Evrope za migracije in begunce opozarja na pomanjkanje **alternativ praporu** med najbolj škodljivimi strukturnimi težavami, s katerimi se soočajo otroci migranti.⁸ Oblikovanje strategije je priložnost, da si država zastavi cilj odprave praporu otrok. Ob vzpostavitvi sistemske rešitve namestitve in oskrbe otrok brez spremstva je ključnega pomena, da se ukine praksa namestitve otrok brez spremstva v Centru za tujce, kjer jim je omejeno gibanje, hkrati pa je potrebno najti tudi alternativo praporu otrok, ki v Slovenijo pridejo z družino. Kljub visokemu številu otrok, ki zapustijo Slovenijo, ne smemo pozabiti, da je država dolžna vsakemu otroku zagotoviti ustrezno oskrbo.
- V Slovenijo prihajajo otroci migranti in begunci, katerih okoliščine prihoda ter status so zelo raznoliki. Kljub temu, da nekateri ne izpolnjujejo pogojev za priznanje mednarodne zaščite, je njihova vrnitev v izvirno državo še vedno vprašljiva. Le redko je namreč v izvornih državah stanje takšno, da bi bila vrnitev v najboljšo korist otroka. Integracija otroka, katerega pravni status je zgolj dovoljenje za zadrževanje, otroku ne omogoča primerne integracije oz. ne omogoča normalnega, dostojnega življenja ali nadaljevanja (brezplačnega sekundarnega ali terciarnega) izobraževanja. Pogosto se izkaže, da otroci migranti in begunci pomenijo velik doprinos za slovensko družbo - tako na kulturnem, športnem, izobraževalnem ali drugem področju. Zaradi tega bi država morala za to skupino otrok predvideti zakonske podlage za **izredno naturalizacijo** oz. temu prilagoditi obstoječe postopke.

Določba 13. člena Zakona o državljanstvu RS omogoča sprejem v RS polnoletni osebi, če njen sprejem koristi državi zaradi znanstvenih, gospodarskih, kulturnih, nacionalnih ali podobnih razlogov. Brez dvoma je dosledno varstvo pravic in preprečevanje vračanja otrok v nevarne izvirne države v interesu RS. Trenutno veljavna zakonska ureditev, ki omogoča izredno naturalizacijo samo polnoletnim osebam, pomeni kršitev prepovedi diskriminacije na podlagi starosti.

V Evropi na tisoče otrok odrašča brez državljanstva, brez države, ki bi ji pripadali. Pogosto jim ni dovoljeno obiskovati šole ali celo zdravnika, kadar so bolni. Tudi v Sloveniji je urejanje pravnega položaja otrok brez državljanstva precej oteženo, zato morajo evropske države ukrepati in preprečiti, da bi otroci odraščali brez državljanstva. Slovenija bi morala zato pristopiti h Konvenciji Združenih narodov o zmanjševanju pojavov brezdržavljanosti iz leta 1961 in odpraviti vrzeli v nacionalni zakonodaji, ta cilj pa ustrezno umestiti v strategijo. Potrebna so celovita pravna varovala za prepoznavanje oseb brez državljanstva in podelitev državljanstva otrokom, rojenim na ozemlju države, ki bi sicer ostali brez državljanstva, in sicer čim prej po njihovem rojstvu.

⁶ Dostopen prek: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO5761>.

⁷ European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (2017): *Immigration Detention*. Dostopno prek: <https://rm.coe.int/16806fbf12>.

⁸ *Thematic Report on migrant and refugee children, prepared by the Special Representative of the Secretary General on migration and refugees*, 10. marec 2017. Dostopno prek: <https://rm.coe.int/native/16806fdd08>.

7. **Koordinacija nevladnih in humanitarnih organizacij, ki delujejo na področju migracij, azila ter integracije**, se je aprila 2017 sestala na Rakitni s ciljem **oblikovanja izhodišč nevladnih organizacij za integracijsko politiko oz. strategijo**.

- Na področju **socialnega varstva in nastanitev** je koordinacija nevladnih ter humanitarnih organizacij kot ključne probleme izpostavila oddaljene lokacije azilnih domov in zagotavljanje le institucionalnih oblik bivanja, zamik pri izplačilu denarne socialne pomoči ob priznanju statusa mednarodne zaščite, pomanjkljivosti instituta združevanja z družino in diskriminacijo pri dostopu do stanovanj ter do socialnih transferjev (npr. neupravičenost do neprofitnih stanovanj); kot potencialne rešitve pa prepoznala ponovno uvedbo enkratne denarne pomoči ob priznanju statusa mednarodne zaščite, sistematičen in decentraliziran pristop k iskanju stanovanj ter razširitev pravice dostopa do neprofitnih stanovanj in aktivnejše delo z lokalnimi skupnostmi.
- Na področju **zdravstvenega varstva** so bili kot ključni problemi izpostavljeni nekompetentnost zdravstvenega osebja – manko medkulturnih veščin, nezadostna psihološka pomoč in upravičenost prosilcev za mednarodno zaščito le do nujne medicinske pomoči. Kot potencialne rešitve so bile identificirane vzpostavitev sistema prevajalcev in kulturnih mediatorjev v zdravstvu ter spodbujanje izobraževanje strokovnjakov za naslavljanje travme.
- Na področju **pravice do dela** so bili kot ključni problemi prepoznani diskriminacija in administrativne ovire, pravica do dela za prosilce za mednarodno zaščito šele po devetih mesecih ter jezikovne ovire; kot potencialne rešitve pa prilagojena aktivna politika zaposlovanja, ozaveščanje zasebnega sektorja in krepitev medsektorskega sodelovanja.
- Na področju **izobraževanja in učenja slovenskega jezika** so bile kot osrednji problemi prepoznani prenizka kakovost in kvantiteta tečaja slovenskega jezika, težave s priznavanjem stopnje izobrazbe, (ne)motiviranost učencev ter pomanjkanje izobraževalnih priložnosti za prevajalce in kulturne mediatorje. Kot potencialne rešitve je bilo prepoznano izboljšanje učnih pripomočkov, učbenikov za slovenščino kot tuji jezik, bolj inovativni in individualizirani pristopi ter prisotnost prevajalcev na prvih urah slovenščine, izobraževanje večinskega prebivalstva/otrok o kulturni raznolikosti in diskriminaciji, zaposlovanje pedagoških delavcev iz različnih kulturnih ozadij, tutorstvo, vzpostavitev sistema nostrifikacije izobraževalnih listin, pridobljenih izven EU, in vzpostavitev sistema evalvacije znanja ter spretnosti v primeru, da listin ni mogoče pridobiti.
- Na področju krepitve **odprte in vključujoče družbe** so bile kot ključni problemi identificirani negativni odziv na begunce na lokalni ravni, neučinkovito ter pristransko medijsko poročanje, pomanjkanje medkulturnih vsebin v šolskem sistemu in pomanjkanje priložnosti za medkulturno izmenjavo. Kot predlogi rešitev so bili opredeljeni delo z mediji (vključno z rednim izobraževanjem novinarjev, medijskimi nagradami za kakovostno poročanje o begunskih temah), sistemsko vključevanje tem v šolstvo, zgodnje zagotavljanje informacij na lokalni ravni, vključevanje lokalnega prebivalstva pri odločanju in finančne spodbude občinam za sprejem beguncev.
- Glede **obveščanja in ozaveščanja** so bili kot ključni problemi prepoznani prevlada varnostnega diskurza nad diskurzom človekovih pravic, splošna neosveščenost ter neusposobljenost za pristop, utemeljen na človekovih pravicah, pomanjkanje javnega, medijskega prostora za uravnotežene, osredotočene razprave, obveščeno odločanje, združevanje pogledov in neparticipacija beguncev. Med potencialnimi rešitvami pa je skupina prepoznala spremembo diskurza v jezik človekovih pravic, sistematično ozaveščanje vseh javnosti in sistematično usposabljanje ključnih akterjev, spoštovanje vseh demokratičnih mehanizmov, proaktivnost države, da spodbuja dialog, opolnomočenje beguncev in vključevanje ter proaktiven, poglobljen strateški pristop k delu z lokalnimi skupnostmi. Pomembno orodje krepitve medkulturnega dialoga je **globalno učenje**.

Ob koncu bi ponovno poudarili, da verjamemo, da priprava strategije migracij predstavlja pomemben korak k boljšemu in učinkovitejšemu odzivanju na izzive, ki jih prinašajo sodobne migracije. Poleg tega pa je tudi pomemben prispevek tako k večjemu spoštovanju človekovih pravic migrantov kot tudi h gradnji odprte družbe, ki prinaša dolgoročne koristi za vse njene člane.

S spoštovanjem,

Nevladne organizacije, ki so stališča pripravile:

Društvo Odnos – Društvo za razvoj in povezovanje družbenih ved in kultur,

Pravno-informacijski center nevladnih organizacij – PIC,

Rdeči križ Slovenije,

SLOGA – Platforma NVO za razvoj, globalno učenje in humanitarno pomoč,

Slovenska filantropija,

UNICEF Slovenija.

Nevladne organizacije, ki stališča podpirajo:

Amnesty International Slovenije,

Društvo Ključ – center za boj proti trgovini z ljudmi,

Društvo za nenasilno komunikacijo,

Forum za enakopraven razvoj – FER,

Mirovni inštitut,

Slovenska karitas,

Zavod Emma.